

TÍÐARGREIN

Ársskiftið, tá vit rættaðu kun

Kanska kom samgongan eitt sindur skinklandi í gongd. Tað fær illa verið øðrvísi, tá avbjóðingin er so stór, skotbráið so stutt, nógvir samgongulimir so nýggir og andstøðan so heiðin. Men hóast hetta náddu vit í tær seks-sjey vikurnar, vit veruliga høvdu til taks, tí mesta av tí, sum vit ætlaðu í 2015. Hesar krákumánaðirnar settu vit ein fyrsta skjøtil á tað nógva av tí, sum føroyingum hevur tørvað í áravís

Poul Michelsen

landsstýrismaður og
formaður í Framsókn

Vit lækkaðu skattin á lágar lønir og meðallønir. Samstundis breiðkaðu vit grundarlagið undir avgjaldum og brúkaragjaldum, so nógv fleiri herðar nú bera byrðurnar. So má onkur annar forklára, hví júst tey, sum fyrr róptu harðast eftir hesum, nú fylast á tað. Eg hugsar her serliga um Føroya Arbeidsgevarafelag, sum nú eftir øllum at døma hevur snarað á og av óransakiligum grundum tykist at halda, at eingin skal gjalda fyri tað almenna – hvørki vinnan, skattgjaldararnir ella brúkararnir.)

Vit vrakaðu kladduna hjá undanfarna stýri til figgjarlóg fyri 2016. Vit vendu soleiðis teirra ætlaðu 150 milliónunum krónum í halli til avlops í inniverandi ári. Semja hevur jú verið um, at onkur mátti gera tað. Vit megnaðu at gera hetta í eini figgjarlóg, sum hóast levint og spektakkel frá andstøðuni varð samtykt við 25 atkvøðum fyri, ongari ímóti og seks blonkum. Sig so tað. Tíverri gjørdi tað ov stutta skotbráið til veruligar samfelagsbroytingar, at vit lögdu nakað av útreiðsluvøkstri oman á tað, sum undanfarna stýrið longu hevði lagt inn. Hetta gjørdist ein ov stórvøkstur og eitt, vit mugu gera betri næstu ferð, tá vit hava havt munandi longri tíð.

Tað vóru vist bara tær alt ov varligu royndirnar við eini uppboðssølu av fiskirættindum, vit ikki fingi upp á pláss innan nýggjár, tí at andstøðan valdi at súlta málið. Hesum mugu vit so bara fáa skil á nú.

Vit valdu broytingar-møguleikan

Onkur nevnið í heilum nýggju samgonguna fyri vinstrahalla og

spyr eftir, hvat Framsókn ger her. Til tað er í fyrstu syftu at siga, at vit hava gjørt samgonguavtalu við teir flokkarnar í lögtinginum, sum tykjast vera mest hugaðir fyri at gera neyðugar nýskipanir. Í aðru atlugu kunnu vit spyrja, hvat vinstrahalt er í tí at ynskja eitt vinnulív, sum í størri mun er rikið á handilsligum grundarlagi? Ella at lata brúkaragjöld avloysa ein part av lønarskattinum? Ella at liberalisera ein part av pensjónsskipanini?

Tey allarflestu hava – alment ella í loyndum – verið samd um, at føroyska samfelagið kundi ikki bara halda á á somu kós. Eitt hevur verið tað varandi hallið í almenna rakstrinum og tann støðugt vaksandi almenna skuldin – sjálvt í hesum søguliga góðu vinnu- og búskaparárunum.

Eitt annað hevur verið tann átrokandi tørvurin á at skipa nógv samfelagsþóki av nýggjum, men tað totala troðið á handling. Í hvussu nógv ár hava okkara stýri tosa um, men ikki gjørt nakað við, at skipa fiskivinnuna av nýggjum? Ella pensjónina? Kommunuskipanina? Skúlaverkið? Alt er druknað í tosi, álitum og – naggatódn. Onkur má taka um endan. Og tað má so vera nýggja samgongan.

Eitt triðja er at seta verulig mál fyri, hvat skal eyðkenna okkara framtíðar samfelag. Hvat vilja vit sum tjóð? Hvørjum stíla vit eftir, tá tað ræður um fólkatal og –samanseting? Ella um virðisgrundarlag? Mál- og mentanargongd? Vinnu- bygnað og nýskapin? Stutt sagt: tá tað ræður um tjóðarbygging og eitt tíðarhóskandi samfelag?

Vit mugu semjast um kósina

Hesi málini krevja eins væl og nýskipanirnar, at flokkarnir í lögtinginum stremba eftir at gera politiskar semjur tvørtur um flokspolitisk mörk. Annars eru teimum ikki long lív lagað. Vit kunnu spyrja, um tað harða og mangan náðileysa og óvirðiliga orðaskiftið í lögtinginum beint fyri jól og millum jólanna eru eitt tekin um, at vit ikki kunnu gera hesar semjur? Er tað óneyðuga trýstið, sum andstøðan legði á samgonguna, ein forðing? Vit kunnu eisini hóskandi spyrja, um tað hevur elvt til fótonglar, at samgongan longu í fyrstu figgjarlóg síni hevur tikið nøkur

stig at broyta kós á summum av økjumum?

Svarið eigur í øllum førum at vera, at samgonga og andstøðu mugu royna at rætta kumpass í felag í tann mun, tað ber til. Vit mugu øll smoyggja vápnini burtur av okkum í forkirkjuni og fara undir konstruktivar samráðingar til varandi gagns fyri land og fólk.

Serliga tvær breiðar semjar hava skund. Líka síðani 2007 hava vit bíðað eftir initiativinum at skipa fiskivinnuna av nýggjum. Hetta nervar bæði vinnuna sjálva og restina av samfelagnum. Nú má nýskipingarnevndin fara til verka, so vit kunnu samtykkja eina nýggja lóg um vinnuligan fiskiskap seinni í ár. Vónandi gerst semjan um hana breið.

Og so er tað pensjónsmálið. Onkur hevur fregnast um, hvussu tað ber til, at ein liberalur flokkur sum Framsókn góðtekur, at Samhaldsfasti fær ein sentralan leiklut í eini framtíðar pensjónsskipan. Vit halda tað vera púra í lagi, at ein partur av pensjónini er samhaldsføst. Tað er einki óliberalt í tí, at vit tryggja øllum ein góðan aldurdóm – eisini teimum, sum ikki høvdu so góðar førleikar til at spara upp til egna pensjón. Hetta hevur eisini verið neyðugt fyri at leggja grund undir eina breiða semju. Okkara kós er nú at styrkja tann partin, sum snýr seg um persónliga uppsparing. Undir øllum umstøðum hevur hetta málið skund, og ein semja má og skal finnast í ár.

Vinumál – nýtt og gott gamalt

Framsókn byggir sum kunnugt á tey trý frælsini – tað persónliga, tað vinnuliga og tað tjóðskaparliga. Í eini samgongu millum ymsar flokkar fáa vit ongantið alt tað, vit vilja hava, men vit meta, at vit kunnu semjast væl við bæði Javnaðarflokkinn og Tjóðveldi um nógv av tí, sum hevur týðning fyri okkum.

Í mun til hetta virðisgrundarlagið fegnast vit um tey málsøkini, sum vit hava fingið í Tinganesi. Vit umsita uttanríkismál, vinnumál, norðurlandamál og arktisk mál. Í góðum samstarvi við bæði hinar flokkarnar í samgonguni og andstøðuna miða vit eftir at styrkja føroysku frælsini.

Vinnuliga ræður um at skapa nýtt og nýskapandi virksemin – innan list og nýggja vitan eins væl og innan meira siðbundin vinnulig øki. Vit fara at stremba eftir haldfórum lívfrøðiligum og øðrum loysnum fyri alivinnuna. Vit fara at eggja útlandskum oljufeløgum at royna eftir kolvetnum undir Føroyum. Vit vænta okkum nógv av teirri talgildingini av samfelagnum, sum vit hava sett út í kortið.

Hóast vit ikki umsita fiskivinnumál, fara vit at stuðla undir varandi karmar fyri høvuðsvinnuna á handilsligum grundarlagi. Tað er eingin loyna, at Framsókn helst vil hava fiskivinnuna reguleraða við tveimum uppboðssølum – einari fyri fiskirættindi og einari fyri veiddan fisk. Undir øllum umstøðum hevur tað týðning, at vinnur, sum byggja á ein framíhjárætt til antin náttúruríkidømi ella serlig øki, skulu gjalda eitt rímiligt gjald til felagsskapin fyri hendan rættin.

Føroyar sjálvar heldur enn hálvar

Framtíð okkara verður fyri ein part myndað uttan fyri landoddarnar og í samstarvi okkara við umheimin. Tí hevur tað alt at siga, at vit eru við í teimum týðningarmestu millumtjóða felagsskapunum. Heimshandilstovnurin WHO og altjóða olympiski stovnurin IOC eru bara tveir av mongum.

Í næstum fari eg á eina rundferð til teir norðurlendsku høvuðstaðirnar at tosa fyri, at Føroyar fáa fullan limskap í Norðurlandaráðnum. Hetta er rætta løtan, nú ætlanin er at dagføra Helsingfors-sáttmálan. Í uttanríkisráðnum fara vit at taka upp aftur samráðingarnar við EFTA um limskap fyri at fáa lut í teimum 27-28 handilsavtalum EFTA longu hevur. Vit fara eisini at virka fyri einum nógv betri handilssambandi og einum samstarvi sum heild við ES uttan at søkja um limskap. Mangt bendir á, at vit skulu leita okkum nakað ovari í ES-skipanini enn higartil fyri at fáa eitt betri samstarv við Europeiska Samveldið.

Vit fara at endurskoða allar okkara handilssáttmálar og at fáa nýggjar til vega. Í hesum høpi fara vit serliga at endurskoða Hoyvíkssáttmálan við Ísland. Fyri at styrkja bæði hesa tilgongdina og

grindirnar inn í onnur vinnulig og mentanarlig millumtjóða samstørv, halda vit á at menna okkara sendistovuvirksemi. Hetta kunnu vit gera gjøgnum bæði verandi og nýggjar føroyskar sendistovur og í samstarvi við danskar sendistovur, har vit ikki hava okkara egnu. Eitt nýtt átak er at senda serkøn ferðalið úr Føroyum út á tær ymsu sendistovurnar at stuðla sendifólkunum og teirra avmarkaðu starvsfólkahópum. Útflutningsráðið hevur eisini ein týðandi leiklut í hesum.

Vit kanna í lötuni móguleikarnar fyri at stovna eina sendistovu í USA. Eitt er, at amerikanski marknaðurin er stórur og sterkur. Eitt annað er, at í New York hevur ST høvuðsstøð. Vit hava fingið okkum sendistovu í Moskva fyri stuttum. At stovna eina umboðan í USA er við til at skapa eina politiska javnvág og at vísa teimum ans, sum óttast fyri, at vit leita ov nógv eystureftir og ov lítið vestureftir.

Frælsi krevur ábyrgd

Fyri at kunna fáa og njóta frælsini, mugu vit taka samsvarandi ábyrgdir. Fyrst mugu vit taka ábyrgd av okkum sjálvum. Fyri at fáa ein enda á teirri ævigu framhaldssøguni um, hvør eigur rættin til at ráða í Føroyum, fara vit í næstum at samtykkja eina nýggja føroyska stjórnarskipan. Vónandi semjast allir – ella í minsta lagi – teir flestu føroysku flokkarnir um hana, áðrenn allir føroyingar sleppa at taka stóðu til hana á eini fólkaatkvøðu.

Síðani fara vit at taka egna ábyrgd av okkara viðurskiftum við onnur. Vit fara at sleppa okkum av við núgaldandi uttanríkispolitisku heimildarlógina. Í fullkomnum søguloyssi og í beinleiðis andsøgn við faktuellu viðurskifti okkara skerjir hendan lógin okkara móguleikar at samráðast við aðrar tjóðir, tengir okkum afturat púra óviðkomandi grønlensku áhugamálum og reduserar Føroyar til »kongeriget Danmark for såvidt angår Færøerne«.

Vit arbeiða í lötuni við at taka yvir ræðið á og virksemin í sambandi við loftrúmið í Føroyum. Vit fara í næstum at yvirtaka familju- og arvarættin og útlendingamál. Serliga hetta seinna hevur stóran týðning og skund.